

KÖNYVISMERTETÉS

Glutz von Blotzheim, U. N.—Bauer, K. M.—Bezzel, E. 1973: Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Bd. 5.

(Akad. Verl., Frankfurt a. M. pp. 700.)

A kézikönyv sorozat ötödik kötete a tyúkféléktől a tűzokokig bezáróan dolgozza fel a közép-európai madárvilágot. A kötetek szerkesztői egyre szélesebb körű munkatársi gárdával, rendkívül gyors nyomdai átfutással adták közre az előző kiadványokat is, ez alkalommal azonban a szerkesztési-nyomdai munka lendülete fokozottan érvényesült. Az olvasó szinte napra kész irodalmi feldolgozásban, rendkívül friss, időszerű adatok összefoglalását kapja e munkában, amelyek sokoldalú, korszerű szemléletet tükröző kiértékelése a fejezetírók együttes érdeme. A magyar vonatkozású adatoknál — mint az előző köteteknél is — szembeűnő, hogy egyes fajokat rendkívül részletesen, másokat viszont látszólag indokolatlanul röviden tárgyal a kézikönyv. Ennek az adatközlésben részt vevő, hazai munkatársak kis létszámában, elhatárolt érdeklődési körében találjuk meg a magyarizációt. Kívánatos, hogy a jövőben minél több magyar kutató kapcsolódjék be a sorozat adatgyűjtő szolgálatába, mert ezáltal nemcsak tudományos célokat szolgálhatnak, hanem egyben azt is elősegítik, hogy nagyobb példányszámban kerüljön be Magyarországra ez a rendkívül drága, de ma már nélkülözhetetlen kézikönyv.

Dr. S. I.

Mauersberger G. 1972: Uránia állatvilág, Madarak

(Gondolat Kiadó, Budapest, pp. 502.)

Dr. Keve András fordításában, és magyar vonatkozásokkal kibővített átdolgozásában jelent meg magyarul MAUERSBERGER: Uránia Tierreich Vögel c. munkája. A klasszikus BREHM kötetek örökségét átvevő Uránia könyvek legszínvonalasabbját kapjuk a madarak bemutatásában. A sokat utazott, széles látókörű szerző elsősorban etológus. Magatartáskutató szemlélete messzemenően érvényesül az egyes rendszertani csoportok tárgyalásában, és e korszerű, fiatal tudomány népszerűsége fokozottan biztosítja a kötet olvashatóságát. Az Uránia kötetek ismeretterjesztő kiadványnak készültek. A szerző maradéktalanul eleget is tett ennek a követelménynek, azonban mindezt olyan tudományos alaposággal művelte, hogy a könyv magas igényű szakmai forrásmunkaként is bátran hasznosítható. A szöveg 1573 madárfajjal foglalkozik és 97 fajról közöl kiváló nyomdatechnikával előállított színes, illetve fekete-fehér fényképeket.

Dr. S. I.

Zink, G.: Der Zug europäischer Singvögel. Ein Atlas der Wiederfunde beringter Vögel

(Vogelwarte Radolfzell, 1973. 1. Lieferung)

A három szakaszra tervezett nagy munka első része látott napvilágot, melyben a szerző 3969 visszajelentés adatait dolgozta fel. Ezek közül 3242 szerepel a közölt térképeken is. Az első részben 30 faj adatait közli, többek között a hantmadár, cigány-csaláncsúcs, rozsdás csaláncsúcs, a fülemüle, a nagy fülemüle, a kékbegy, a három nálunk is honos tücsökmadárfaj, a sitke, a nádírigó, a cserregő, a foltos- és az énekes nádiposzáta, a geze, nyolc poszátafaj, négy füzikefaj és a két királyka vonulásával foglalkozik. További 25 énekesmadárfaj részletes, a vonulással kapcsolatos irodalmi listáját közli. A fent említ-

tett 30 faj vonulását számos szép kiállítású, jól áttekinthető térképen mutatja be. Ahol sok adat állt rendelkezésre, különválasztja a fióka-, illetve öregkorban, az ősszel vagy a költési időben gyűrűzött példányok megkerülési adatait. A térképek mellett rövid szövegrész foglalkozik az őszi és tavaszi vonulással, a telelőhelyekkel, ismerteti a fajra vonatkozó számszerű megkerülési adatokat, majd a felhasznált irodalmat közli. A munka szakemberek és érdeklődők részére egyaránt igen hasznos, kitűnő áttekintést nyújt az egyes fajok vonulását illetően. Érdeklődéssel várjuk a kb. 100 fajra tervezett munka további két részét is.

S. E.

Hugh, C. L. 1970: Birds of Guatemala

(Livingston Publishing Company, Wynnewood, Pennsylvania, p. 381)

Az egyre népszerűbb madárhatározó könyvek sorozata új színfolttal gazdagodott. A Guatemala madarai című könyv kitűnő ábráival (44 színes tábla), újszerű elterjedési térképeivel, melyeken a szerző a sűrűségi viszonyokat is érzékelteti, valamint tömör, de jól megfogott szövegrészeivel ismerteti meg bennünket a közép-amerikai állam gazdag madárvilágával. Külön érdeme a könyvnek, hogy a bevezető részben tájtípusok szerint is különválasztja és elemzi Guatemala madárvilágát.

S. E.

Benson, S. V. 1970: Birds of Lebanon and the Jordan Area

(I. C. B. P., London – New York, p. 218)

Kis-Ázsia madárvilága sok közös vonást mutat fel a közép-európai faunával, s a könyv így a magyar olvasót is közelebből érinti. A munka elején egy „Check – List” található, melyben a szerző betűjelzésekkel különbözteti meg a költő, átvonuló, téli vendég stb. fajokat. A szövegrészben az egyes fajok ismertetése már a szokásos módon történik. A könyvet számos szöveg közötti ábra és 8 kevésbé sikerült színes tábla díszíti. A munka végén elsősorban Libanont érintő irodalmi áttekintés található.

S. E.

Meyer de Schauensee, R. 1970: A Guide to the Birds of South America

(Livingston Publishing Company, Wynnewood, Pennsylvania, pp. 470)

Ezzel a könyvvel, mely összefoglalóan tárgyalja Dél-Amerika madarait, egy régóta nélkülözött munka látott napvilágot. A hatalmas földrész madárfaunája faj- és formagazdagságában első helyen áll a világon, és így nem is csoda, ha hosszú ideig nem vállalkozott senki összefoglaló munka elkészítésére. MEYER DE SCHAUENSEE ezt a feladatot kitűnően megoldotta. Munkájában 2924 fajt tárgyal, az egyes családok ismertetése előtt külön határozókat ad a fajok elkülönítésének megkönnyítésére. Egyébként az egyes fajoknál színleírás és dél-amerikai elterjedésük vázlatos ismertetése szerepel. Esetenként ökológiai adatokat is közöl. A könyvet 50 táblán bemutatott színes és fekete-fehér madárképek díszítik.

S. E.

Pough, R. H. 1957: Audubon Western Bird Guide

(Doubleday Company, Garden City, New York, pp. 316)

Ez a könyv is egyike az utóbbi évtizedekben megjelent számos határozómunkának és elsősorban jó rajzai és szép színes táblái miatt érdemel említést. A szövegrész a határozókönyveknél szokatlan részletességgel tárgyalja az egyes fajokat, viszont nem közöl elterjedési térképeket. Egy a sok könyv közül, mondhatná valaki, és talán igaza is van. Egy azonban bizonyos. Hogy ez a munka megjelenhetett, az elsősorban a madarak iránti érdeklődés fellendülését bizonyítja.

S. E.

Prof. Dr. Balás G. 1966: Kertészeti növényeink állati kártevői
(Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest, pp. 527.)

A kitűnően összeállított munka, melynek rövid idő alatt második, bővített kiadása vált szükségessé, gerinceseket csak egészen kis számban sorol fel, mint ahogy valójában is kevés kertészeti kártevő akad közöttük. A madarak közül a házi verebet, a seregélyt és a fekete rigót tárgyalja. A könyv inkább a madarak gazdasági jelentőségével foglalkozó kutatót érdekli, hiszen összegyűjtve találja benne mindazokat a kártevőket, melyek kertészeti szempontból számottevőek, s melyek közül sokaknak természetes ellensége, pusztítója van a madarak között is. A könyvben közölt adatok, tápnövény, tojás, életmód, mind hasznos segítséget nyújtanak annak, aki a kérdést a madarak szempontjából vizsgálja. A könyv az alkalmazott madártan művelőinek, elsősorban ilyen szempontból, melegen ajánlható.

S. E.

Braun, B.—Singer, A.—König, C. 1971: Der Kosmos-Vogelführer
(Kosmos-Gesellschaft der Naturfreunde Franckh'sche Verlagshandlung, Stuttgart, pp. 317)

Bár az utóbbi időben számos kitűnő madárhatározó került európai viszonylatban is forgalomba, az angol eredetiből fordított könyv mégis megkülönböztetett figyelmet érdemel. Újszerűséget jelentenek a több színű elterjedési térképek. A színes táblák madárképei általában nagyon jók és rendkívül ügyesek a közöttük elhelyezett apró rajzok, ahol a nászrepülést, a jellegzetes, éneklés közbeni testtartást vagy röpképet mutatnak be a szerzők. A szöveg DR. CLAUS KÖNIG szakszerű és kitűnő tolmácsolásában jól foglal össze mindent, amit egy határozó jellegű könyvben az egyes fajokról tudni kell.

S. E.

Williams, J. G. 1967: A Field Guide to the birds of East and Central Africa
(Collins D. C., London, pp. 288)

A könyv az északon a Vörös-tenger partvidékével kezdődő és délen Rodéziával végződő hatalmas kelet-afrikai terület madárvilágát mutatja be. A szöveges rész beosztása nagy vonalokban megegyezik a hasonló jellegű munkákéval, leírás, hang, elterjedés és biotóp a sorrend. Ahol ez szükséges külön megemlékezik a rokonfajokról is. A könyvben több mint 450 faj szerepel, a táblákon 179 színes és 280 fekete-fehér madárképet találunk.

S. E.

Herklots, G. A. C. 1969: The Birds of Trinidad and Tobago
(Collins Publishing Company, London, pp. 287)

A Venezuela partjai közelében fekvő két kis sziget madárvilágáról első ízben ad összefoglaló képet ez a könyv. A nagyon részletes szövegrész mellett az ábrák száma (16 színes és 4 fekete-fehér tábla + 14 szöveg közötti ábra) kevésnek tűnik. Mindent egybevetve a könyv megjelenése feltétlenül örvendetes, annál is inkább, mert tulajdonképpen Venezuela, Brit-Guyana és Észak-Brazília madárvilágát is magába foglalja.

S. E.

Robins, C. S.—Braun, B.—Zim, H. S.—Singer, A. 1966: A Guide to Field Identification Birds of North America
(Golden Press, New York, pp. 340)

A kitűnő „amerikai PETERSON” mellett is újat jelent ez a könyv annak, aki Észak-Amerika madarait szeretné, legalább képekről és leírásból, megismerni és tanulmányozni. Kiállításában sok vonatkozásban megegyezik a „Kosmos-Vogelführer” című európai madárhatározóval (többszínű elterjedési térképek, ábramegoldások), ami természetes is, hiszen egyes szerzők mindkét munka elkészítésében részt vállaltak. A könyv nagyon sok ábrát tartalmaz, köztük egyes csoportoknál, pl. ragadozók, sirályok stb., röpképeket bemutató táblákat is.

S. E.

Keve, A. 1972: Madarak

(Búvár zsebkönyvek, Móra Kiadó, Budapest, pp. 64)

A Búvár c. ismeretterjesztő folyóirat által rendszeresített természetismertető zsebkönyvek fölöttébb sikerült kötetét üdvözölhetjük KEVE A. írásában. A vékony könyvecske 117 fajt ismertet, a magas igényű, de ugyanakkor mindenki számára érthető népszerűsítés módszertanának iskolapéldájával. A kitűnően sikerült szöveget sajnálatosan ellensúlyozzák a kiadvány színes madárrajzai, amelyek forma és színnyomás tekintetében egyaránt bírálhatók.

Dr. S. I.

Sárkány P.—Vallus P: A vadászat kézikönyve

(Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, pp. 650)

A Sárkány Pál – Vallus Pál szerkesztésében készült, és negyven szerző által írt vaskos kötet elsősorban a magyar vadászok enciklopédiája. A könyv azonban ezen elsődleges célkitűzése mellett sokkal tágabb érdeklődési körre számíthat, így az egyes vadászható vagy kártétele miatt gyéríthető, illetve természetvédelem alatt álló madarak révén az ornitológusnak hasonlóképpen hasznos, érdekes olvasmánya. A hazai természeti viszonyok, a vad élőhelyeinek ismertetésében olyan módszertant használ, amely a gyakorlati madárvédelemben is kiválóan hasznosítható. Gondolatmenetéből mindvégig kitűnik a vadász, a természetvédő, és a zoológus egymásrataltsága. Ilyen vonatkozásában e könyvet különösképpen örömmel üdvözölhetjük, mert fejtegetéseivel bizonyára közelebb hozza a szemléletben látszólag ellentétes, de valójában közös célokért lelkesedő vadászok természetbarátok és kutatók táborát.

Dr. S. I.

Kolbe, H. 1972: Die Entenvögel der Welt

(Neumann Verlag, Radebeul, pp. 515)

A második világháború után gyors ütemben kibontakozó vízivad-fogyatkozás – mint Európa más országaiban is – hazánkban hasonlóképpen e témakör kiterjedt kutatását kívánta meg. A vízivadkérdésben állatföldrajzi adottságaink miatt Magyarország súlypontosan érdekelt. A szabadtéri állományvédelem terén elért eredményeink jelentősek, azonban a zárt téri tenyésztéssel összefüggő ismeretanyag hiánya egyre jobban tapasztalható. KOLBE könyve ilyen vonatkozásban nyújt értékes segítséget a magyar olvasónak. A kötet főfejezetei: Grundlagen der Wasservogelhaltung, Krankheit der Entenvögel, Zwischen- und innerartliche Kreuzungen, Das Messen der Entenvögel, Morphologie, Verbreitung, Biologie sowie Haltung und Zucht der Entenvögel. A könyvet számos, kiváló minőségű színes és fekete-fehér fénykép, valamint jól szemléltető rajzos ábra díszíti.

Dr. S. I.

Immelmann, K. 1970: Im unbekannten Australien dem Lande der Papageien und Prachtfinken

Verlag Jacob Helene KG, 6102 Pfungstadt, pp. 231)

Az ötödik földrész nemcsak területileg fekszik távol Európától, de állat- és növényvilága sok tekintetben szintén egyedülálló. Gondoljunk csak az erszényesekre és az eukaliptuszerdőkre. Számos olyan dízpinty- és papagájfajnak hazája ez a földrész, melyet rendszeresen tenyésztenek nálunk is, de melyeknek természetes életkörülményeit ritkán tanulmányozhatja európai szakember. A szerző, mint azt a mellékelt térkép is mutatja, egy éves ott-tartózkodása alatt beutazta csaknem egész Ausztráliát, rengeteg tapasztalatot és érdekes megfigyelést gyűjtött, melyek egy részét könyvében közreadja. Különösen intenzíven foglalkozott az ország délnyugati felén élő zebra-pintyekkel, tanulmányozta a kolóniák életét, szaporodásmódjukat, közösségi viszonyaikat, de emellett egyéb dízpintyekkel és papagájokkal is behatóan foglalkozott. Megfigyeléseit, egyéb állatfajok vonatkozásában is egyszerű, közvetlen, olvasmányos stílusban adja elő. Több olyan területen is járt, ahol európai ember előtte még nem fordult meg, és így ott gyűjtött megfigyelései különösen értékesek. A munka és az eredmények értékét növeli, hogy néha igen nehéz körülmények között kellett dolgoznia. Vannak vidékek Ausztráliában, ahol a napi

hőingadozás mértéke meghaladja a 40 fokot, és ez az európai ember számra különösen nehezen elviselhető. Az Ausztrália állatvilága iránt érdeklődők számára, de különösen azoknak, akik az onnét származó díszpintyek tenyésztésével foglalkoznak, a könyv rendkívül érdekes és tanulságos olvasmány. A munkát számos eredeti fényképfelvétel és 3 színes tábla díszíti.

S. E.

Sterbetz I. 1972: Vízivad

(Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 204 oldal, 58 ábra, 3 térkép, 3 színes tábla)

Az erősen megfogyatkozott vízivad, és a megfogyatkozással kapcsolatos problémák indították kiadóinkat arra, hogy a kérdésnek külön kötetet szenteljenek. A vízivad pedig ősi időktől foglalkoztatta a vadászó ember képzeletét, kezdve az egyiptomi falfestésektől és a magyarországi ásatásokból előkerült konyhahulladék bizonyosága szerint.

A szerző bemutatja, hogy tudományos szempontból mi tekinthető „vízivadnak”, helyesebben, hogy mi az ami tudományos szempontból az, de vadászata tilos. Nem egy szigorúan védett madár. A vízivad fogyatkozásának okait kutatva először is a környezet-változást taglalja részletesen a XVII. századig visszamenőleg.

Elsőként a ludakat és récéket tárgyalja fajonként életkörülményeik minden részletére kitérve, de rendkívül tömören és összefoglalva is. Vadászata módját is ismerteti.

A fő vízivadcsoport után rátér a szárcsára, és a sárszalonnára. A rész befejezéseként foglalkozik ezen csoportok őstörténetével, megritkulásukkal, illetve egyes fajok kipusztulásával.

A vízivad károsítóira térve az időjárással, szárnyas és prémes ellenségeivel, az emberi beavatkozással (környezet-átalakítás, vízszennyezés, sugárfertőzés, motorizálás, növényvédő szerek, nagyüzemi récetenyésztés, tojásgyűjtés, elhibázott vadgazdálkodás), a betegségekkel foglalkozik. Külön fejezet a halandóság és életkor, a vadállomány életképessége. Igen részletes leírását adja a védelem, a telepítés és a hasznosítás kérdéseinek. Nem feledek meg a vízivad által okozott mezőgazdasági problémákról sem.

Végezetül a természetvédelmi értékekre és a kultúrtörténeti érdekességekre tér rá.

Sokoldalú, a szerző ismert kitűnő fogalmazásában megjelent munka, melyből vadászaink, természetkedvelőink, de szakembereink is sokat meríthetnek.

K. A.

Schmidt E. 1972: Madarokról — mindenkinek, 2. kiadás

(Natura, 104 ábra, pp. 243)

Könnyed stílusú, olvasmányos munka, melynek nagy előnye, hogy nem a szerző által kiesztelt témákat pendíti meg, hanem az érdeklődők telefonhívásaiból nyert tapasztalatok alapján készült. Beszél a seregély hangutánzó kérdéséről és gazdasági problémáiról, az urbanizált környezetben a fekete rigók fiókáinak problémáiról és általában a madárfióka-etetéséről, majd az egész madárurbanizáció-kérdésről, a dunai sirályokról, a budapesti verekéről. A budapesti parkok téli madárvendégei sokakat érdekelnek, főleg a csonttollúak. Ismerteti, hogy hogyan szokták őket tanulmányozni. Igen sok telefonhívás érkezik, hogy hogyan gondozzuk télen és hogyan telepítsük a madarakat. Erre vonatkozólag alapos feleletet ad a könyv. Több évi ritmusokban örökké visszatérő gazdasági kérdés a pocokjárás. Megtudjuk, hogyan segítenek ennek leküzdésében a madarak. Közkedvelt és ismert madarak a kakukk és a gólya, az utóbbi száma katasztrófáisan csökken. Ezek életébe is kapunk betekintést. Eztán ismerkedhetünk meg a pusztá madaraival. Tájékoztatót ad a madárgyűrűzésről és -vonulásról, annak kutatásáról. A természetvédelmi kérdésekről is kapunk tájékoztatást. Végül a könyvet színesíti, hogy néhány szó esik a „repülő drágakövekről”, a kolibrikról, és még néhány gyakran szereplő kisebb telefonkérdésről.

K. A.

Matvejev, S. D.—Vasic, V. F. 1973: Catalogus Faunae Jugoslaviae. Iv. 3. Aves

(Consilium Academicarum Sc. R. P. S. Foed. Jugoslaviae. Academia Sc. et Art. Slovenica, Ljubljana, pp. 118)

A nemrégiben megjelent görög és román katalógusok után most rendkívül öröndetes, hogy a balkáni sorozat kiegészül egy korszerű jugoszláv jegyzékkel is, mely némileg eltér az ugyancsak nemrégiben megjelent vajdasági jegyzéktől. A munka pontos kidolgozása végett MATVEJEV, mint a bevezetőben írja, 7 évig a leningrádi múzeumban dolgozott. Az ő feladata volt az alfajok felülbíráta, továbbá ő készítette el a *Falconiformes*, *Galliformes*, *Strigiformes*, *Piciformes* és *Passeriformes* csoportokat. A többi, valamint a fajnál magasabb taxonok beosztását szerzőtársa VASIC dolgozta fel, illetve végezte. Rámutatnak, hogy beosztásuk lényegesen eltér az újabb revíziók alapján VAURIE-től (1959, 1965). A jegyzék 376 fajt ölel fel és még 15 nem teljes értékűen bizonyított fajt. Minden fajnak megadják színónimikáját, és tartományonként megoszlásukat. A jegyzéket a legfontosabb irodalom zárja le. Gondosan kidolgozott, hézagpótló munka.

K. A.

Dr. Schifter, H. 1972: Die Mausvögel (Coliidae)

(Neue Brehm Bücherei, No. 459, 119 old., 48 ábra, 3 térkép, 1 színes tábla)

Az egérmadarak, ahogyan a legtöbb nyelven nevezik őket, teljesen önálló rendhez tartoznak. Mindössze 6 faj tartozik ide, mind Afrikában él. A szerző fogságban tenyésztette őket, így bőséges tapasztalatokkal rendelkezik, ahogyan azt eddigi irodalmi munkássága is mutatja. Nálunk még állatkertekből is alig ismert madár, Afrikában a Szaharától délre mindenütt gyakori, még a városokban is ott bujkál a bokrok sűrűjében, vagy nyílálló repüléssel száll egyik fáról a másikra. Mint gyümölcssevő madár nemegyszer gazdasági kérdést is felvet. Nevüket egyszerű, dús tollazatuk színéről és ügyes mozgásukról kapták.

A szerző részletesen leírja testük felépítését, tollazatukat, rendszertelen vedlésüket – jellemzi őket hogy ijedségükben eldobják faroktollaikat –, elterjedésüket, östörténetüket, kutatásuk történetét, rendszertani beosztásukat, majd határozókulesot ad és az alfajok pontos leírását elterjedésükkel. Életmódjukban annyiban tér el két nemzetségük, hogy a piros csőrű *Urocolius*-ok a nyíltabb területek fáit, a *Colius*-ok a bozótot kedvelik, de mind társasan jár. Részletesen foglalkozik mozgásuk módjával, alvó csoportjaikkal és általában társas életükkel, játékaikkal, hangjukkal, táplálékukkal, ivásukkal, ellen-segeikkel, parazitáikkal. A munka jelentős részét foglalja el szaporodás-biológiájuk, fejlődésük, fogsági tartásuk. Sokoldalú és szobamadártartóink részére is hasznos munka.

K. A.

Philippona, J. 1972: Die Blessgans

(Die Neue Brehm-Bücherei, No. 457, pp. 135, 45 ábra)

Az IWRB által szervezett és irányított vízivadkutatás egyik legtevékenyebb munkatársát üdvözölhetjük a szerzőben, aki sokéves, kitartó munkával gyűjtötte össze a lilik-monográfiához szükséges ismeretanyagot. A terjedelmes kötet – felhasználva a nemzetközi vízivadszámlálások jelentéseit – kimerítően foglalkozik az alfajok, az egyes költőpopulációk és telelőállományok mennyiségi kérdésével. Kiterjedt levelezés, személyes kapcsolatok keresése, és önálló kutatómunka révén igen részletes képet nyújt a telelőhelyek környezetproblémáiról, a gyülekezőhelyeken időző vadlúdtömegek napi ritmusáról, magatartásáról, más lúdfajokhoz való viszonyáról. Az IWRB-hez beérkező jelentések révén lehetősége nyílt arra, hogy a gyakorlati vízivadvédelem minden vonatkozásában hatalmas statisztikai anyag felhasználásával ismertesse a lilik vonulási és telelési életkörülményeit. A szaporodásbiológiával ezzel szemben a szerző viszonylag szűkszavúan foglalkozik, utalva arra, hogy ezt a kérdéscsoportot már részletesen feldolgozták az erre hivatottabb orosz és észak-amerikai kutatók. A lilik európai tömegeinek megfigyeléséről közölt fejtegetéseivel is érdekes problémákat vet fel a könyv, ugyanakkor azonban azt is meg kell említenünk, hogy végkövetkeztetéseivel nem mindenben azonosíthatók a magyar tapasztalatok. A számos kitűnő fényképpel díszített, jól sikerült kötetet elsősorban az IWRB-programban részt vevő, vízivadkutató munkatársaknak ajánljuk figyelmébe.

Dr. S. I.

Kramer, V. 1972: Habicht und Sperber

(N. Brehm-Büch., No. 158, második kiadás, pp. 103)

A kitűnő szerzőt a korai halál megakadályozta munkája második kiadásának befejezésében, amely feladatot W. FISCHER vett át, O. SCHNURRE és R. MÄRZ segítségével. Továbbá többen szolgáltak friss adatokkal a tanulmány kiegészítéséhez.

A második kiadás kiállításban csinosabb, de terjedelmében alig bővült (az első kiadás 100 oldal). A kép anyaga kettővel csökkent, a régi képeket újabb jobb, felvételek helyettesítik, továbbá KLEINSCHMIDT egyik színes táblájával bővült. Újak az elterjedési térképek, ami által a szöveget lerövidítette a szerző, és így munkája áttekinthetőbbé vált. Ugyanez áll a gyűrűzési eredményekre is, mivel a régi hosszú táblázatot térképekkel helyettesítették.

Kibővült a rendszertani rész azáltal, hogy felöleli az egész *Accipiter*-genust, szóval az úvilági és trópusi fajokat is. A kis héjáról röviden ír külön, elterjedését a karvaly elterjedési térképébe veszi fel, bár ezzel csak sejtet bizonyos egyéni rendszertani elgondolást.

Kimaradtak egyes általánosító fejezetek, pl. a héja jelentősége a természet és a gazdaság szempontjából. Kibővült a testméretekről szóló rész, valamennyi táblázat átdolgozásra került az újabb adatok alapján, ugyanígy a táplálkozás ismertetése.

A második kiadás tehát összefogottabb, áttekinthetőbb a terjedelem bővítése nélkül sokkal gazdagabb az elmúlt 17 év adatai felhasználásával.

K. A.

Gliemann, L. 1973: Die Grauammer

(N. Brehm-Büch., No. 443, pp. 112, 50 ábra)

A füzetben új, hogy igen világosan fejt ki a szerző a madár nevének etimológiáját és részletesen kitér a népies nevekre.

Biometriai alapon grafikonokon ismerteti a sordély méreteinek variációját. Igen részletesen beszél a faj rendszertanáról, amit nem tart kielégítően megoldottnak, mivel az eddigi kutatók túlságosan kis anyaggal dolgoztak. A megjelent térképeken a sordély elterjedése is ellentmondásosan ismertetett. Ezért részletesen kitér az elterjedésre vonatkozó kutatásokra. Nagy precizitással foglalkozik a sordély hangjával, azt ábrákkal illusztrálja, de nem szonogramokkal. Foglalkozik a sordély poligámiájával. Igen részletes a revir leírása saját kutatásai alapján. Az alapos költésbiológiai leírás során kitér a sordély kakukkdajkaságára.

A bromatológiai fejezetben nemcsak a táplálékanalízisről beszél, hanem a táplálék-szerzés módjáról, a napi aktivitásról és az ivásról is.

A település sűrűségére vonatkozólag Kamenz kerület példáját ismerteti, annak igazolását illetően pedig éppen SCHENKRE hivatkozik. Rámutat, hogy a sordély vonulása mennyire tisztázatlan, bár nagyszámú gyűrűzési eredményt is felsorol.

A következő fejezetek a vedlést, a tollápolást és fürdést, az ellenségeket és parazitákat, a viselkedést az ellenségekkel és más madárfajokkal szemben, az őszi és téli társulást, a kort és mortalitást, a fogást és gyűrűzést, és a faj védelmének követelményeit tárgyalják.

A kiadvány valóban KLEINSCHMIDT szellemében készült el, mert nemcsak az elért eredményeket szögezi le, hanem rámutat a legtöbb pontban a kutatás hiányosságaira is, a KLEINSCHMIDT által mindig kiemelt „künftige Forschung” lehetőségére és így kezdeményező erejű.

K. A.

Manfred, M. 1973: Der Haubentaucher

(Die Neue Brehm-Bücherei Nr. 461, Verl. A. Ziemsen, Wittenberg – Lutherstadt, pp. 126)

A búbos vöcsök hazai állóvizeinkből is jól ismert faj. Életmódja és szokásai nagyon sok érdekességet rejtegetnek. Különösen kifejezőek a viselkedésformák a nászidőszakban, az úgynevezett pingvintánc és egyéb a párzással kapcsolatos ceremóniális megnyilvánulások. A szerző saját megfigyelései és az irodalom alapján részletesen elemzi a faj viselkedés-kutatásával kapcsolatos ismereteink jelenlegi állását, mondanivalóját számos ügyes rajz teszi érthetőbbé. De emellett megtalálunk a vaskos kötetben úgyszólván mindent, amit egy monográfia keretében a búbos vöcsökről el lehet mondani. Elterjedés, táplálkozás és gazdasági jelentőség, biotóp, szaporodásbiológia és a vonulás a legfontosabb fejezetek

a már említetteken kívül. A számos, elsősorban a fészeknél készült, felvétellel illusztrált munka hasznos segédeszköze lehet mindenkinek, aki a búbos vöcsökkel bármilyen vonatkozásban foglalkozni kíván.

S. E.

AQUILA - INDEX

INDEX ALPHABETICUS AVIUM

- Accipiter gentilis* 107
Accipiter nisus 107
Acrocephalus arundinaceus (51), 102, 250, 298, (312)
Acrocephalus paludicola (41-49), (51-53), 66, (72)
Acrocephalus palustris 103
Acrocephalus schoenobaenus (41-48), (50-53), 103, 298, (312)
Acrocephalus scirpaceus (51), 102, 298, (312)
Actitis hypoleucos 113, 170, (172), 177, 286, 299, (303), (313)
Aix galericulata 106
Alauda arvensis (47), (52), 65, (71), 102, 217, (222), 236
Alauda a. cinerascens 102
Anas acuta 98, 298, (312)
Anas angustirostris (197)
Anas crecca 106, 149, 163, (165), (167)
Anas clypeata 98, 106
Anas penelope 106, 178
Anas platyrhynchos 98, 149, 150-164, (150-160), (164-167), 169, (172), 178-179, 283, 297, (302), (311)
Anas querquedula 98
Anas strepera 98, 298, (312)
Anser albifrons 104, 106
Anser anser 17, 98
Anser erythropus 104, 105, (105), 106
Anser fabalis 106, 283, (301)
Anthropoides virgo 108
Anthus campestris 103
Anthus cervinus 116
Anthus pratensis 116
Anthus spinoletta 116
Anthus trivialis 116, 294, (309)
Apus apus 115, 177, 289, 297, (306), (312)
Aquila chrysaetos 107
Aquila clanga 107
Aquila heliaca 107
Aquila nipalensis 107
Aquila pomarina 107, 298, (313)
Ardea cinerea 104, 171, (173), 175, 281, 298, (300), (312)
Ardea purpurea 97
Ardeola ralloides (53), 104, 281-282, (300)
- Arenaria interpres* 113
Asio flammeus 61, 66, (70), (72), 115, 288-289, (305-306)
Asio otus 115, (221-233), 235-238, 281, 299, (300), (313)
Athene noctua 101
Aythya ferina 98, 284, 298, (302), (312)
Aythya fuligula 106, 178, 283-284, (301-302)
Aythya marila 106, 284, (302)
Aythya nyroca 98
- Bombycilla garrulus* 177
Bonasa umbellus (84), (86), 88
Botaurus stellaris 97, 297, (312)
Branta bernicla 106, (197)
Branta leucopsis (197), 283, (301)
Branta ruficollis 106, (197)
Branta sendvicensis 189, (195)
Bucephala clangula 106, 161, (166), 178, 284, (302)
Bubo bubo 288, 299, (305), (313)
Burhinus oedienemus 65-66, (71-72), 101, 189, 190, 192, (192), 193, (195-196)
Buteo buteo 107
Buteo lagopus 107
Buteo rufinus 107
- Calandrella brachydactyla* 63, (63), 65, (71), 101
Calandrella b. brachydactyla 102
Calcarius lapponicus 66, (72), 117, 296, (311)
Calidris alpina 114
Calidris canutus 114
Calidris minuta 114
Calidris temminckii 114
Calidris testacea 114, 286, (303)
Canachites canadensis (83), (85), 89
Caprimulgus europaeus 115
Carduelis cannabina 117
Carduelis carduelis 117, 179, 250
Carduelis flammea 117, 177
Carduelis flavirostris 117, 215, 217-220, (220)
Carduelis flavirostris kirghizorum 61, (70)
Carduelis spinus 117, 197, (312)

- Casarca ferruginea* 106
Charadrius alexandrinus 64–65, (70–71), 100, 287, (304)
Charadrius apriciarius 108
Charadrius asiaticus 61, (70)
Charadrius dubius 100, 285–286, 299, (303), (313)
Charadrius hiaticula 111, 178
Charadrius morinellus 111
Chettusia gregaria 61, (70)
Chettusia leucura 61, (70)
Chlidonias hybrida 101
Chlidonias leucopterus (52–53), 64–65, (70), 101, 297, (312)
Chlidonias niger 101, 297, (312)
Chloris chloris 117, 179, 250
Ciconia ciconia 18, 97–98, 200, 282–283, (300–301)
Ciconia nigra 104, 298–299, (313)
Cinclus cinclus 292, (308)
Circus aeruginosus 98, 288, (305)
Circus cyaneus 107, 297, (312)
Circus macrourus 107
Circus pygargus 107
Clangula hyemalis 106, (197), 284, (302)
Coloeus monedula 116, 177, 179–180, 249, 282
Columba livia domestica 101, 179, 243
Columba oenas 115, 177
Columba palumbus 115, 170, (173), 178
Coracias garrulus 115
Corvus corax 115, 290, (307)
Corvus cornix 116, 179, 250, 259, 291, (307)
Corvus cornix sardonius 298, (312)
Corvus corone 259, 291, (307)
Corvus frugilegus 18, 55, (67), 116, 171, (173), 179, 200, 240, 250, 281, 291–292, 298, (300), (308), (312)
Coturnix coturnix (47), (52), 65, (71), 99, 117
Coturnix c. japonica 33–35, (34–35), 37, (38–39)
Crex crex 108, 177, 297, (312)
Crocethia alba 113, 286, (304)
Cuculus canorus 101
Cygnus cygnus 104, 297, (312)
- Delichon urbica* 102, 255, 257, 265, 270, 290, (307)
Dendrocopos leucotos 290, (306)
Dendrocopos maior 101, 253
Dendrocopos syriacus 101
Dromaius novaehollandiae 193, (196)
- Egretta alba* 17, 104, 281, (300), 297, (312)
Egretta garzetta (53), 104, 281–282, 298, (300), (312)
Emberiza calandra (47), 103, 297, (311)
Emberiza cia 295–296, (310)
- Emberiza citrinella* 117, 175, 177, 219, 250, 295–296, (310)
Emberiza hortulana 295, (310)
Emberiza schoeniclus (47), 103
Eremophila alpestris 115
Eremophila a. brandti 61, 64, (70)
Erithacus rubecula 116, 170, (173), 180, 262
Estrilda astrild 185, (186)
Estrildidae 185, (186)
Euplectes afra 185–186, (186–187)
Euplectes franciscana 185, (187)
Euplectes hordeacea 185, (187)
Euplectes oryx 185, (187)
- Falcipecten falcipecten* (84–85), 88
Falco cherrug 107, 297, (312)
Falco columbarius 108
Falco c. christiniludovici 61, (70)
Falco peregrinus 108, 298, (313)
Falco subbuteo 108
Falco tinnunculus 98
Falco vespertinus 108, 281, (300)
Fringilla coelebs 250, 253
Fringilla montifringilla 117
Fulica atra (52), 99, 284, 297–298, (311–312)
- Galerida cristata* 102, 175, 179, 297, (311)
Gallinago media 113
Gallinago gallinago (47), (52), 113
Gallinula chloropus 99, 170, (172), 190, (195), 298, (312)
Gallus domesticus 264
Garrulus glandarius 178, 250, 292, (308)
Gavia arctica 297, (312)
Gelochelidon nilotica 115
Glareola nordmanni 55–56, (56–57), (59), (62–63), (66–72)
Glareola pratincola 55, 58, 60–61, 63–65, (66–71), 101, 287, (304)
Grus grus 108–109, (109)
Gyps fulvus 107, 284, (302)
- Haematopus ostralegus* 108
Haliaeetus albicilla 107
Himantopus himantopus 64–65, (71), 100, 298, (312)
Hippolais pallida 103, 293, 297, (308–309), (312)
Hirundo rustica 102, 180, 250, 260, 297, (312)
Hydroprogne caspia 115
Hypochoera chalybeata 185, (186–187)
- Ixobrychus minutus* 97, 262, 296, 298, (311–312)
- Jynx torquilla* 115, 297, (312)

- Lagonostica senegala* 185, (186-187)
Lagopus lagopus (83), 88
Lagopus l. major 61, (70)
Lagopus leucurus (82-83), 88
Lagopus mutus (82-83), 88
Lanius collurio 103, 180, 250, 295, (310)
Lanius excubitor 117
Lanius minor 103, 250, 294, 299, 300, (309), (313)
Lanius senator 294, (310)
Larus argentatus 114, 169, (172), 177, 297, (312)
Larus a. ponticus 169
Larus canus 61, (70), 114
Larus fuscus 114
Larus minutus 61, (70), 114
Larus ridibundus 114, 169, (172), 287, 289, 297, (305-306), (312)
Lencopsar rotschildi 189, (195)
Limicola falcinellus 114, 286, (303-304)
Limosa lapponica 113
Limosa limosa (52), 61, (70), 100, 190, 193, (195), (196)
Locustella luscinioides 102
Loxia curvirostra 177, 297, (312)
Luscinia luscinia 178, 180
Luscinia megarhynchos 102, 178, 180, 297, (311)
Luscinia svecica (47), 102
Lusciniola melanopogon 102, 251, 268
Lymnocyptes minimus 113, 297, (312)
Lyrurus tetrix viridanus 61, (70)
- Melanitta nigra* (197), 284, (302)
Melanocorypha leucoptera 61, (70)
Melanocorypha yeltoniensis 61, (70)
Mergus albellus 161, (166)
Mergus merganser 161, (166)
Mergus serrator 107, 284, (302)
Merops apiaster 115, 250, 296, (311)
Milvus migrans 107, 171, (173)
Milvus milvus 297, (312)
Monticola saxatilis 250
Motacilla alba 103, 180, 200, 297, (311)
Motacilla cinerea 117, 253
Motacilla flava (47), 103, 250
Motacilla f. feldeggii 103
Muscicapa parva 250
Muscicapa striata 116
- Netta rufina* 106, (197), 283, (301-302)
Nucifraga caryocatactes 297, (312)
Numenius arquata 61, (70), 111-112, (112)
Numenius a. arquata 111
Numenius a. orientalis 113
Numenius a. arquata × *orientalis* 113
Numenius phaeopus 111, 297, (312)
Numenius tenuirostris 111
Nyctea scandiaca (85)
Nycticorax nycticorax (53), 104, 281-282, 298, (300), (312)
- Oenanthe oenanthe* 102, 267, 297, (312)
Oriolus oriolus 102, 250, 290, 299, (307), (313)
Otis tarda 64-65, (70-71), 99, 121-132, (121-138), 137, 189, (195), 285, 297, 299, (302-303), (312-313)
Otis tetrax 64, (70), 99
Oxyura leucocephala 107, (197), 284, (302)
- Pandion haliaetus* 107, 297, 299, (312-313)
Panurus biarmicus 102, 249-250, 268
Parus caeruleus 19, 116
Parus lugubris (233), 238
Parus maior 19, 102, 177, 179, 250
Parus palustris 19
Passer domesticus 103, 176-177, 179, 199-211, (213), (222), (224), (227-233), 236-238, 257
Passer montanus 103, 208, 211, (233), 238, 257, 297, (311)
Pastor roseus 103, 299, (313)
Pelecanus crispus 283, (301)
Perdix perdix 17-18, 99, 177
Pernis apivorus 297-299, (312-313)
Phalacrocorax carbo 104, 297, (312)
Phalaropus lobatus 114, 286, (304)
Phasianus colchicus 17, 99, 177
Philomachus pugnax (53), 61, (70), 112, (112), 114, 286, (303)
Phoenicopterus ruber 104
Phoenicurus ochruros 116
Phoenicurus phoenicurus 116
Phylloscopus collybita 74-75, 77, 116, 250, 253
Phylloscopus sibilatrix 74, 253
Phylloscopus trochilus 73-78, (79)
Phylloscopus t. acredula (79)
Phylloscopus t. fitis (79)
Phylloscopus t. trochilus (79)
Pica pica 99, 102, 171, (173), 176, 291, 296, (307), (311)
Picoides tridactylus 290, (306)
Picus viridis 115
Platalea leucorodia 104, 297, (312)
Plectrophenax nivalis 117, 217
Plegadis falcinellus 16, (53), 66, (72), 104, 297-298, (312-313)
 Ploceidae 185, (186)
Podiceps cristatus 97, 298, (312)
Podiceps griseigena 297, (312)
Podiceps nigricollis 97, 284, 298, (302), (312)
Podiceps ruficollis 97
Poephila acuticauda 186, (187)
Porzana parva (42), (47), (52), 108
Porzana porzana (47), (52), 99, 170, (172), 298, (312)
Porzana pusilla (42), (53), 66, (72)
Prunella modularis 170, (173), 297, (312)
Pyrrhula pyrrhula 177, 293-294, (309)

- Pythecophaga jefferyi* 189, (195)
Pytilia melba 185, (186)
- Rallus aquaticus* (47), (52), 99, 298, (312)
Recurvirostra avozetta 64–65, (70–71),
 100, 190, 193, (195), (196), 287,
 297–298, (304), (312)
Regulus ignicapillus 297, (312)
Regulus regulus (224), 236, 293–294,
 (309)
Remiz pendulinus 116, 292, 297, (308),
 (311)
Rhea americana 193, (196)
Riparia riparia 102, 249–250, 258, 296,
 (311)
Rissa tridactyla 114, 139–140, 142,
 (145–147), 297, (312)
- Saxicola rubetra* 116
Saxicola torquata 116
Scolopax rusticola 17, 113, 286, (303)
Serinus canaria (45), 117, 179
Sitta europaea 264
Somateria mollissima 283–284, (301–302)
Spermestes cucullata 185–186, (187)
Squatarola squatarola 108, 297, (312)
Steganura paradisea 185, (186)
Stercorarius pomarinus 287, (305)
Stercorarius sp. 114
Sterna albifrons 115, 287, (304)
Sterna hirundo 115, 287, (304)
Streptopelia decaocto 101, 170, (173),
 177, 179, 239, 243, (244), (247), 250,
 287–288, 297, (305), (311)
Streptopelia turtur 101, 170, (173)
Strix aluco (221), 235, 281, (300)
Sturnus vulgaris 18, 103, 179, (222),
 236, 242–243, (246–247), 262,
 264–265, 297, (312)
Sylvia atricapilla 297, (311)
- Sylvia borin* 116
Sylvia communis 116
Sylvia curruca 178
Sylvia nisoria 103
- Tadorna tadorna* 106, (197), 297, (312)
Tetrao urogallus 284, (302)
Tetrastes bonasia (84), (86), 177
Tetrastes praebonasia n. sp. 88
Tringa erythropus 113, 286, (303)
Tringa glareola 113, 286, (303)
Tringa ochropus 113, 170, (172), 286,
 (303)
Tringa nebularia 113, 286, (303)
Tringa stagnatilis 64, (70), 113
Tringa totanus (52), 100, 190, 193, (195),
 (196)
Troglodytes troglodytes 116, 177, 180
Turdus iliacus 176, 179
Turdus merula 116, 176, 178–180, (222),
 236, 251
Turdus philomelos 176, 179–180, 251
Turdus pilaris 116, 171, (173), 179
Turdus torquatus 297, (312)
Turdus viscivorus 251
Tyto alba (221), (227), (229), (230), (233),
 235, 237–238, 259
- Upupa epops* 101, 180
Uraeginthus bengalus 186, (187)
- Vanellus vanellus* (52), 55, 64, (67), (70),
 100, 177, 190, 193, (195), (196), 285,
 (303)
Vidua macroura 185, (186)
Viduinæ 185, (187)
- Xenus cinereus* 113, 286, (303)
- Zonotrichia albicollis* 37, (40)